

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Мостенська Т. Л., професор, Мостенська Т. Г. аспірант
Національний університет харчових технологій

З метою досягнення продовольчої безпеки країна повинна досягти трьох основних цілей:

- забезпечення достатності запасів продовольства з точки зору кількості, якості та різноманітності їжі;
- досягнення стабільності в потоці поставок;
- забезпечення сталого доступу до наявних харчових продуктів для всіх, хто їх потребує.

Досягнення цих цілей забезпечує реалізацію двох основних принципів продовольчої безпеки: фізичну доступність та економічну достатність.

Проте достатній рівень продовольчої безпеки на рівні країни в цілому не завжди гарантує продовольчу безпеку на рівні окремого домогосподарства та окремої особи. Ця проблема характерна для багатьох країн світу, але найбільшої гостроти вона набуває для бідних країн та країн із значним розривом доходів для різних квінтільних груп. З огляду на це одним із завдань держави є забезпечення доступу всіх верств населення до продовольчих ресурсів.

У вирішенні питання продовольчої безпеки одну із ключових ролей відіграє доступ населення до харчування, яке має необхідний рівень калорійності, вміст жирів, білків, вуглеводів, вітамінів, жирних кислот, мінеральних солей, мікроелементів. В цьому разі роль держави полягає у забезпеченні передумов для збалансованого харчування

населення при наявному платоспроможному попиті. Таким чином можна зазначити, що збалансоване харчування є результатом соціальної політики держави, яка визначає рівень купівельної спроможності населення, доступність харчування для всіх мешканців країни незалежно від місця проживання, віку, соціального статусу.

Підтвердженням цього є те, що Національною радою з питань охорони здоров'я при Президентіві України визначено, що здоров'я людини на 50-53% залежить від здорового способу життя [1].

Цю ж тезу підтверджують науковці [2], які зазначають, що головний керований чинник, який забезпечує нормальний розвиток організму, здоров'я та якість життя людини, працездатність, активне довголіття, творчий потенціал нації – це харчування.

Доведено, що існує кореляційний зв'язок між ефективністю національних програм харчування та середньою тривалістю життя населення країн. Так, середня тривалість життя сучасного європейця становить 78,4 роки, британця – 80, українця – 66,5 років, росіянина – 65. Найвищий показник у жителів Японії – 82 роки [3].

Одним із показників, який характеризує ефективність соціальної політики країн, є індекс людського розвитку, який розраховує ФАО. Визначаючи індекс людського розвитку, ФАО включає у розрахунки, крім іншого, питому вагу витрат на кінцеве споживання у поточних цінах до ВВП та добову калорійність харчування населення, визначену в розрахунку на одну особу. Для України цей показник дорівнює 0,721 (для прикладу Канада – 0,932, Норвегія – 0,927, Казахстан – 0,940). Серед 25 країн, що досліджувались, за результатами 2013 року Україна займає 23 місце за індексом людського розвитку. Нижче за цим показником у представленому рейтингу лише Китай та Індія з індексами людського розвитку 0,701 та 0,545, відповідно (таблиця 1).

Для розвинутих країн нестача продовольства є виключенням, тому нестача енергетичної цінності харчування також не становить для них проблему. Проте дефіцит мікроелементів та переїдання в цих країнах розповсюджені, що також є наслідком розбалансованості харчування [5].

З огляду на це в таких країнах більшою проблемою є харчова цінність продуктів для забезпечення якості та безпеки харчування. В рейтингу за рівнем калорійності серед 72 країн Україна посідає 37 місце – 3054 кКкал (за офіційними статистичними даними Держкомстату України, – 2969 кКкал). На першому місці США, де рівень енергетичної цінності харчування на 18,9% вищий, ніж в Україні. Найнижчий рівень калорійності харчування у Демократичній Республіці Конго складає 1606 кКкал – 72 місце [4].

Попри високий рівень енергетичної цінності харчування середньостатистичного українця, структура харчування є неефективною. Основна енергетична цінність раціону українців забезпечується споживанням продукції рослинного походження. Навіть у найбільш наближений до раціонального споживання рік – 1990, структура у забезпеченні енергетичної цінності харчування була порушена. У 2013 році лише 28,6 відсотка середньодобового раціону забезпечувалася за рахунок споживання продукції тваринного походження, що майже у 2 рази нижче за встановлений пороговий критерій (55 відсотків). Це свідчить про забезпечення енергетичної потреби організму переважно за рахунок споживання продуктів рослинного походження, які мають високу енергетичну цінність.

Таблиця 1

**Розподіл країн
за індексом людського розвитку**

№	Країна	Індекс людського розвитку	№	Країна	Індекс людського розвитку
1.	Канада	0,932	14.	Австрія	0,904
2.	Норвегія	0,927	15.	Італія	0,900
3.	США	0,927	16.	Іспанія	0,894
4.	Бельгія	0,923	17.	Чехія	0,833
5.	Швеція	0,923	18.	Польща	0,802
6.	Австралія	0,922	19.	Білорусь	0,763
7.	Нідерланди	0,921	20.	Росія	0,747
8.	Великобританія	0,918	21.	Латвія	0,744
9.	Франція	0,918	22.	Казахстан	0,740
10.	Швейцарія	0,914	23.	Україна	0,721
11.	Фінляндія	0,913	24.	Китай	0,701
12.	Німеччина	0,906	25.	Індія	0,545
13.	Данія	0,905			

Джерело: [4].

Зміни ритму та способу життя викликають необхідність у постійному зменшенні енерговитрат населення, що, в свою чергу, повинно викликати зміни у структурі харчування. У забезпеченні харчування населення роль держави також змінюється. Ці зміни повинні знаходити відображення у відповідних змінах соціальної політики.

В сучасних умовах при створенні умов для забезпечення збалансованого харчування держава повинна ставити за мету не лише достатність харчування – це може бути метою першого етапу у забезпеченні продовольчої безпеки країни, а також спрямовувати дії на запобігання недостатності споживання мікроелементів, вітамінів, енергетичної цінності харчування; контролювати якість харчових продуктів для зменшення загрози здоров'ю людини; визначити безпечну межу у споживанні, перевищення якої може бути шкідливим для здоров'я.

Профілактика захворюваності серед населення шляхом оптимізації харчування в останнє десятиріччя особливо помітна в економічно розвинутих країнах Європи, в США та Канаді. Актуальність цього питання підтверджується розробки урядами деяких країн (Нідерланди, Норвегія, Данія, Іспанія, Фінляндія, Мальта, Японія) політики харчування [6, с. 8-25; 7, с. 15-19].

При встановленні національних рекомендованих величин споживання харчових продуктів необхідно враховувати достатність споживання окремих речовин. При цьому повинні обов'язково братися до уваги додаткові фактори, такі як традиції споживання, біологічна доступність тощо. Забезпечення досягнення рекомендованих величин споживання перебуває у прямій залежності від забезпечення достатнього рівня купівельної спроможності населення, параметри якого визначає соціальна політика держави.

Отже, забезпечення продовольчої безпеки повинно знаходитися в центрі уваги соціальної політики держави.

Продовольча безпека передбачає фізичну та економічну доступність до харчових продуктів з точки зору харчової цінності, безпеки, культурної прийнятності для задоволення потреб кожної людини. Недостатній рівень збалансованості харчування призводить не лише до нестачі енергетичної цінності харчування, але й до нестачі мікроелементів у сукупності із білково-енергетичною недостатністю, що викликає захворювання та формує низьку тривалість життя в країні.

Досягнення продовольчої безпеки вимагає відповідних зусиль з боку держави, таких як розробка стратегій, що спрямовані на збільшення обсягів виробництва, стабілізацію поставок та цін.

Недостатність та викривлення харчування найбільш вразливих груп населення України повинні стати одним із основних напрямів пильної уваги держави при визначенні соціальної політики.

Література

1. Матеріали розширеного засідання Національної ради з питань охорони здоров'я при Президентові України від 15.01.2010. – С. 41. –

[Електронний ресурс] Режим доступу : www.rnbo.gov.ua/content/zakon_rnbou.html

2. Пересічний М. Фізіологічні потреби у нутрієнтах людей розумової праці / М.Пересічний, І. Магалецька // Товари і ринки. – 2012. –№2. – С. 173-180.

3. Державна служба статистики України, 2012 рік [Електронний ресурс] Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

4. Звіт ФАО за 2013 рік
<http://www.fao.org/docrep/w0078e/w0078e03.htm>

5. Climate Change and Food Security: Health Impacts in Developed Countries [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ehp.niehs.nih.gov/1104424/>

6. Measuring change in nutritional status. Geneva, World Health Organization, 1983. – 100 p.

7. Management of severe malnutrition: a manual for physicians and other senior health workers. Geneva, World Health Organization, 1999. – 68 p.